

ספירת העומר כמצות עשה שאין הזמן גרמא

ר' יצחק אברהם אבן שרירא

משנה ברורה (סימן תפט סעיף א)

(ג) מתחילין לספור וכו' - ונשים ועבדים פטורות ממצוה זו דהוי מ"ע שהזמן גרמא וכתב המ"א מיהו כבר שויא עלייהו חובה וכמדומה דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לספור ...

הלכות תמידין ומוספין (פרק ז הלכה כב-כד)

מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום, ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן. שכה ולא מנה בלילה מונה ביום ואין מונין אלא מעומד, ואם מנה מיושב יצא. מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה.

חדושי הרמב"ן קידושין (לג:)

והוי יודע דהאי תנא הכי תני איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא כגון סוכה ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון מזוזה, ותנא ושייר, במצות עשה שהזמן גרמא שייר תפילין דכתיב בהדיא דפטורות וא"נ סבר אין הזמן גרמא שייר ראייה, ובמצות עשה שאין הזמן גרמא שייר טובא מורא וכבוד בכורים וחלה כסוי הדם ראשית הגז מתנות ספירת העומר פריקה טעינה פדיון פטר חמור ורוב המצוות כן, אלא לא בא לפרש ולמנות את כולם שאלו בא לפרטן בפרט הוה ליה למיתני אלו הן מצות עשה וכו', מדקתני איזוהי ש"מ כגון קתני, וכן בירושלמי ברישא וסיפא, ויש מי שטעה בזה, ולכן כתבתי:

קידושין (כט.)

למולו. מנלן. דכתיב: וימל אברהם את יצחק בנו. והיכא דלא מהליה אבוה - מיחייבי בי דינא למימהליה, דכתיב המול לכם כל זכר; והיכא דלא מהליה בי דינא - מיחייב איהו למימהל נפשיה, דכתיב: וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה. איהי מנלן דלא מיחייבא. דכתיב: כאשר צוה אותו אלהים, אותו - ולא אותה.

תוספות קידושין (כט.)

אותו ולא אותה - וא"ת למ"ל קרא תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות וי"ל כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הפסק לאו זמן גרמא הוא וא"ת אכתי מ"ע שהזמן גרמא הוא דאין מלין אלא ביום כדאיתא בפרק הערל (יבמות דף עב.) וי"ל דאתיא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה.

חדושי הרמב"ן קידושין (שם)

אותו ולא אותה. איכא דמפרשי כי איצטריך קרא למאן דאמר מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה, דאלו למאן דאמר אינה אלא ביום למה לי קרא מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות, ואיכא לפרושי איצטריך סד"א כי פטירי נשים ממצות עשה שהזמן גרמא הני מילי במצות בגופייהו כגון תפילין דמהתם גמרינן אבל מצות מילה דלאחרני ואיהי לא שייכא בה אימר תחייב מידי דהוה אבית דין שחייבין למול קמ"ל:

תוספות רי"ד קידושין (שם)

תשובה היכי אמרינן דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הני מילי מצוה דתליא בגופה והיא אינה מצוה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את בנה אע"ג דמילת הבן יש לה זמן נהי דקבוע הזמן לבן הנימול אבל האב שצויהו הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו והלכך אי לאו אותו הוה מחייבין גם האשה ואין זמן הקבוע לכן פוטרה דהוה אמינא האי תתעסק בין ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו אבל הציצית היא מצוה שתלויה על גופו של אדם ואי הוה מחייבין האשה היתה מצותה תלויה בזמן הלכך פטורה:

תוספות קידושין (לד.)

... ותימה היכי חשיב ציצית מ"ע שהזמן גרמא למ"ד (מנחות דף מא.) ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא חייבין בציצית והתם ליכא זמן גרמא כלל דבין ביום בין בלילה חייבין ואפילו למ"ד (שם) ציצית חובת גברא הוא קשה דכמו דכסות לילה פטורה כשהוא לובשה ביום ה"נ כסות יום חייבת כשלוכש בלילה דהכי אמרינן בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית וא"כ היכי חשיב לה זמן גרמא כיון שחייבת בין ביום ובין בלילה ואומר ר"י כיון שחיובו תלי במה שהזמן גרם לבישתה ביום יש לה ליחשב זמן גרמא שזמן לבישתה גורם החיוב.

ר"ן קידושין (דף י"ד ע"ב)

ומיהו מקשו הכא היכי הויה ציצית מ"ע שהז"ג דהא כסות שהוא מיוחד ללילה אפ"ל לובשו ביום פטור שאם לא תאמר כן חייב הסדין בציצית שהרי אדם מתכסה בהן ביום. ומינה דכסות המיוחד ליום חייב אפילו בלילה. ונמצא שהכסות שחייב בציצית לעולם מתחייב בו ואפילו בלילה. ואין הזמן גורם מצוה זו כלל. י"ל דאף על גב דכסות לילה ביום נמי פטור אפ"ה כסות יום בלילה פטור. דלעולם לא מחייב עד דאיכא תרתי, כסות המיוחד לראיה ובזמן ראיה. דקרא דוראיתם הכי משמע. ומש"ה כסות לילה כיון שאינו מיוחד לראיה פטור אפילו ביום. וכסות יום נמי בלילה דלאו שעת ראיה היא פטור.

ספר החינוך (מצוה שו)

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [מנחות ס"ו ע"א] שמצוה למנותן מבערב כדי שיהו תמימות, כמו שאמר הכתוב, תמימות תהיינה, ואמרו זכרונם לברכה [שם] אימתי הן תמימות, בזמן שמתחיל מבערב. ומכל מקום פירשו המפרשים שאם שכח ולא מנה מבערב, מונה למחר כל היום. ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצוה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו. **ולא הודו מורינו שבדורינו לסברא זו, אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היו כך בלא ברכה, ומונה האחרים עם כל ישראל:** ומצוה מן המובהקת למנות מעומד, ומברך אשר קדשנו וכו'. ומי שמנה בלא ברכה יצא, ואינו רשאי לחזור ולמנות בברכה. ויתר פרטיה, במסכת מנחות:

ריטב"א קידושין (לו):

מתני' הסמיכות והתנופות כו' גמרינן לה בגמ' בכל חד מינייהו מיעוטא דנשים וכ"ת ותיפוק ליה דהוה להו ביום ולא בלילה וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. ואיכא למימר דכי אמרינן מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות במצות שבחובה לגמרי דכי מטי זמן חיוביה לא סגיא דלא לקיומיהו אבל הנהו אינן בחובה לגמרי אלא שבאין להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לו לרצון והוה אמינא דאחד אנשים ואחד נשים שוין קמ"ל:

שמות (י"ט: ג)

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

Rav Soloveitchik, ל"צז, A Tribute to the Rebbitzin of Talne (Tradition Spring '78)

People are mistaken in thinking that there is only one Massorah and one Massorah community; the community of the fathers. It is not true. We have two Massorot, two traditions, two communities, two *shalshalot ha-kabalah*- the massorah community of the fathers and that of the mothers. “ Thus shall thou say to the house of Jacob (= the women) and tell the Children of Israel (= the men) “ (Exodus 19:3), “ Hear my son the instruction of thy father (*mussar avikha*) and forsake not the teaching of thy mother(*torat imekha*) “ (Proverbs 1:8), counseled the old king. What is the difference between those two *massorot*, traditions? What is the distinction between *mussar avikha* and *torat imekha*? Let us explore what one learns from the father and what one learns from the mother.

One learns much from father: how to read a text- the Bible or the Talmud- how to comprehend, how to analyze, how to conceptualize, how to classify, how to infer, how to apply, etc. ... One also learns from father what to do and what not to do, what is morally right and what is morally wrong. Father teaches the son the discipline of thought as well as the discipline of action. Father’s tradition is an intellectual-moral one. That is why it is identified with *mussar*, which is the Biblical term for discipline.

***

What is *torat imekha*? What kind of a Torah does the mother pass on? I admit that I am not able to define precisely the massoretic role of the Jewish mother. Only by circumscription I hope to be able to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, it was a monologue rather than a dialogue. She talked and I “happened” to overhear. What did she talk about? I must use an halakhic term in order to answer this question: she talked *meinyana de-yoma*. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers; I used to watch her recite the sidra every Friday night and I still remember the nostalgic tune. I learned from her very much.

Most of all I learned from her that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in a living experience. She taught me that there is a flavor, a scent and warmth to *mitzvot*. I learned from her the most important thing in life- to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance were passed on to me by my father; they were part of *mussar avikha*. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of *torat imekha*. The fathers knew much about the Shabbat; the mothers *lived* the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

ספירת העומר כמצות עשה שאין הזמן גרמא
 ה' יצחק אברהם 26 סיון

2"ה

